

Asia: VN/29230/2023

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomaisen suoritteiden maksullisuudesta

Lausunnonantajan lausunto

Onko suoritteet jaoteltu tarkoituksenmukaisesti?

Suomen Akatemia kiittää mahdollisuudesta lausua ja toteaa lausuntoon seuraavaa:

Akatemian näkemyksen mukaan suoritteet on jaoteltu esityksessä selkeästi ja tarkoituksenmukaisesti.

Ovatko eri suoritteista perittävät maksut ymmärrettäviä ja oikeudenmukaisia?

Aineistojen käyttö tietoturvalisessa Tietolupaviranomaisen (Findata) käyttöympäristössä on tietosuojaan näkökulmasta hyvä asia. Akatemian mielestä Findatan olisi kuitenkin aktiivisesti tiedotettava luvanhakijoille ja tietopyynnön tekijöille mahdollisuudesta käyttää Findatan oman maksullisen palvelun sijaan myös muita rekisteröityjä tietoturvallisia käyttöympäristöjä (<https://valvira.fi/sosiaali-ja-terveydenhuolto/toisiokayttoymparistojen-rekisteri>). Findatan jatkossakin melko korkeina säilyvät maksut herättävät tutkijayhteisössä ja tutkimusorganisaatiossa suurta huolta. Findatan verkkosivujen tietojen mukaan (<https://findata.fi/hinnasto/keskimaaraisia-kustannusarvioita/> ja <https://findata.fi/hinnasto/#tietopyyntopaatokset>) kuluja syntyy tietopyyntöjen useista eri osista ja vaiheista, jolloin kokonaissumma muodostuu tutkimushankkeissa toimiville luvanhakijoille ja tietopyynnön tekijöille usein kohtuuttoman suureksi. Tutkimuksen tekemisen edellytysten ylläpitämiseksi on pidettävä tutkijoille aiheutuvat kustannukset kohtuullisina, muutoin vaarana on rekisteritutkimuksen näivettyminen. Korkeat maksut voivat merkittävästi vaikeuttaa sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytön lain (552/2019) tavoitteiden toteutumista ja siten vesittää alkuperäistä lainsäätäjän ideaa tietojen hyödyntämisen helpottamisesta ja tehostamisesta. Akatemian näkemyksen mukaisesti olisi pyrittävä etsimään keinoja, jotta nykyisiä vieläkin korkeita maksuja voitaisiin edelleen kohtuullistaa.

Onko omakustanteisesti perittävä maksu ja tuntihinta Findatan työstä ymmärrettävä?

Perustelumuistiossa kerrotaan, että asiantuntijatyöstä perittävää maksua ehdotetaan korotettavaksi niin, että maksua perittäisiin aiemman 135 euron sijaan 150 euroa työtunnilta. Asiantuntijatyöstä perittävän tuntimaksun korotuksen syynä ovat Tietolupaviranomaisen nousseet palkkakustannukset ja laskelmat asiantuntijatyön tunti hinnasta löytyvät liitteestä. Maksun korotus perustuu kustannusvastaavuuslaskelmiin, joiden mukaan normaaleiden tietolupien keskimääräiset kokonaiskustannukset ovat suuremmat kuin maksut.

Perustelumuistiossa kerrotaan, myös että Tietolupaviranomainen perisi aiemman 3000 euron sijaan 2000 euroa niiden tietolupien osalta, joiden käsittelyaika on 14 tuntia tai enemmän (laaja tietolupa). Vuotta 2023 ja 2024 koskevia asetuksia verratessa voi havaita, että Tietolupaviranomainen perisi aiemman 1500 euron sijaan 1400 euroa niiden tietolupien osalta, joiden käsittelyaika on 7 tuntia tai enemmän, mutta alle 14 tuntia (normaali tietolupa). Perustelumuistiossa kerrotaan, lisäksi että Tietolupaviranomainen perisi aiemman 600 euron sijaan jatkossa 300 euroa niiden tietolupien osalta, joiden käsittelyaika on alle 7 tuntia (suppea tietolupa). Maksujen alennus perustuu kustannusvastaavuuslaskelmiin, joiden mukaan suppeiden tietolupien keskimääräiset kokonaiskustannukset ovat pienemmät kuin maksut. Muut maksut säilyvät aiemmalla, vuoden 2023 tasolla. Akatemia kannattaa edellä mainittujen tietolupien maksujen alennusta, koska se kannustaa tutkimuksen tekoon ja kohtuullistaa tutkijoiden alati kasvavia tutkimuskuluja.

Muut asetusluonnosta koskevat huomiot.

Akatemian näkemys on, että asetuksen vuoden voimassaolo on perusteltua ja tavoitteeksi tulee ottaa maksujen säilyttäminen ennallaan tai alentaminen edelleen toimintojen tehostamisen ja automatisoinnin avulla, jotta tutkimuksen tekemisen edellytykset paranisivat nykyisestä. Akatemian näkemyksen mukaisesti olisi lain tavoitteiden saavuttamiseksi jatkossakin pyrittävä etsimään keinoja, joilla nykyisiä maksuja voitaisiin edelleen kohtuullistaa.

Salo Aki
Suomen Akatemia